

Synspunkter om ungdomsskolen 30.09.2025

Kort oppsummerte forslag:

- Slutte med tallkarakterer i valgfagene (*se for øvrig tabell og figur nederst*)
- Gjør språkfag til valgfag som elevene velger fritt. Det er tidlig å skulle velge språk for de neste fem årene når du er tolv år.
- Tilgang på oppdaterte trykte læreverker.
- Bruk miljøterapeuter til å ta seg av utenomfaglige ting, kontakt med hjemmet og frigjør lærernes tid til faglig fokus.
- Lønna må opp, og realkompetanse må gi uttelling på lønnsstigen.

Veien fram til i dag, den er vel relevant for veien videre?

Vi vurderer snart alt ungene gjør i skolen med tallkarakterer. Må vi det? Timetallene i læreplanene for ungdomsskolen er interessant lesning. Jeg har regnet om gamle 45-minutters skoletimer til dagens 60-minuttere og sammenlignet fra M74 til LK20.

Andelen valgfag sank jevnt og trutt fra mønsterplanen av 1974 (M74) via mønsterplanen av 1987 (M87) til læreplanverket av 1997 (L97). Og med Clemet bak roret nådde vi bunnen i 2006 (K06), da var timetallet null! Valgfagene var da fjernet og alle skulle i stedet ha obligatorisk fremmedspråk, *med tallkarakter*. New public management...

- I M74 var det ikke valgfag første året på ungdomsskolen, men 5 timer a 45 min. andre året og 10 timer tredje året. Det vil si at de som gikk ut av ungdomsskolen fram til 1987 hadde *mer enn en hel skoledag praktisk valgfag per uke, det året de skulle ha eksamen*.
- Elevene hadde ikke tallkarakterer i valgfagene slik det er nå.
- Språkfag, som for eksempel tysk, var et fag elevene valgte på lik linje med f.eks. musikk, gym, metallsløyd og en rekke andre praktiske valgfag
- Dagens *tolvåringer* har obligatorisk tredjespråk, og de er ikke en gang sikret å få det språkfaget de ønsker, om de i det hele tatt har et ønske om det. Mange ender opp med andre- eller tredjevalget sitt, og det språkfaget skal de ha i fem år hvis de velger studiespesialiserende på videregående. Velger de et nytt språk på videregående må de ha det alle tre årene.
- De praktiske, valgfrie pustepausene som elevene hadde før, er nå erstattet av påtvungent fremmedspråk og en 90 minutters økt med valgfag, *alt med tallkarakter*.
- Det er riktignok en mulighet å velge arbeidslivsfag, men dette er strengt tatt et fag som har tvunget seg fram på grunn av at engelsk fordypning viste seg å måtte bli det motsatte av fordypning. Det er 20 år på overtid å endre navnet på engelsk fordypning.
- Elevene som gikk i denne skolen levde også i en verden med bedre tid, mindre voksenstyrt fritid og mer lek og egendrevet aktivitet -sammen med andre, ikke bak en skjerm.

Målbare kompetansemål bak tallene?

- Når man vurderer med tallkarakterer som teller like mye som karakterene i norsk, matematikk og engelsk bør man ha noenlunde tydelige og gode kompetansemål å måle.
- I valgfaget Produksjon for scene setter jeg tallkarakter på «bidra til dynamisk samspill i utforskende kreative prosesser». I valgfaget Innsats for andre settes det tallkarakter på

«utforske og reflektere over hva frivillig arbeid og sosialt entreprenørskap innebærer og hva dette betyr i praksis».

- Jeg skal ikke påstå at det ikke er viktige kompetanser å øves i, men diskusjonen om hva som skråsikkert er en treer og hva som er en firer, er *lite eksakt vitenskap*.
- Skal vi bruke tallkarakterer må det være

Nye tider, flere elever med behov for tilpasning og voksenkontakt

På skolen der jeg jobber har vi drøyt 200 elever og et tosifret antall miljøterapeuter. Hvert trinn har minst to som er dedikert til å fokusere på trinnet, andre har mer spesifikt fokus på noen elever.

Skjermhjernen

Dette er det endelig blitt fokus på også på udir-nivå. Vi på Gran har hatt mobilfri skole siden 2013. Bruk av digitale verktøy må styres av læreren, og ikke minst på fritiden må foreldre også trå til.

Elevene må ha gode og oppdaterte læreverker i bokform og supplere med digitale kilder. Både lesing på papir og skriving for hånd fremmer læring.

I løpet av mine ca 25 år i skolen har jeg også erfart noe jeg synes er trist. Det er mye vanskeligere nå enn før å få elevene til å lære noen enkle grep på en gitar, få til samspill med andre og ha tålmodighet til å fokusere de tre minuttene det tar å spille en sang. Flere mister konsentrasjonen. De har dårligere motorikk og mindre forståelse for hvordan både instrumenter og også verktøy fungerer og brukes.

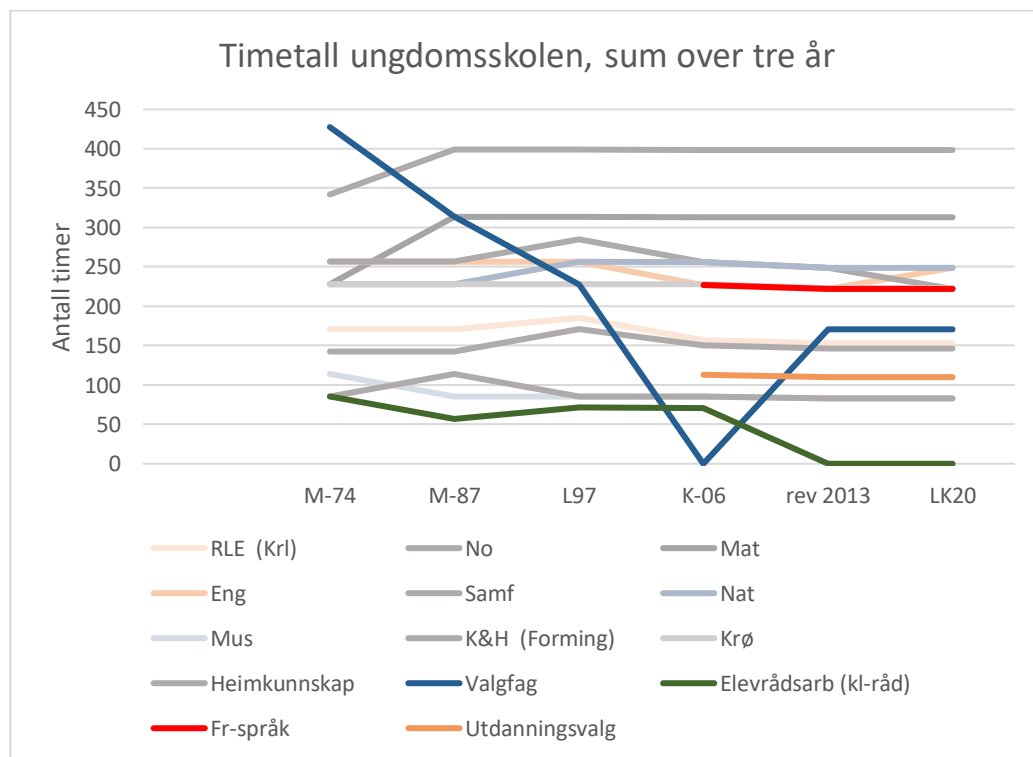
Omtrent samtidig med at valgfag og språkfag kom inn med tallkarakter, kom smartphones og sosiale medier. Det er litt sånn perfect storm. Det har omsider blitt mobilfrie skoler rundt omkring, men fritiden til ungene er absolutt ikke mobilfri. På skolen har vi noenlunde kontroll, men ungene har abstinenser, og på fritiden er det fri flyt, og særlig for de som ikke burde hatt det.

Se figurene nedenfor for en grafisk oversikt over fagenes utvikling i timetall.

Oversikt over timetall i ungdomsskolens læreplaner fra M74 til og med LK20:

(Timetallene grønt er uten (tall)-karakter, orange er med)

	M-74	M-87	L97	K-06	rev 2013	LK20
RLE (Krl)	171	171	185,25	157	153	153
No	342	399	399	398	398	398
Mat	228	313,5	313,5	313	313	313
Eng	256,5	256,5	256,5	227	222	249
Samf	256,5	256,5	285	256	249	222
Nat	228	228	256,5	256	249	249
Mus	114	85,5	85,5	85	83	83
K&H (Forming)	142,5	142,5	171	150	146	146
Krø	228	228	228	228	223	223
Heimkunnskap	85,5	114	85,5	85	83	83
Valgfag	427,5	313,5	228	0	171	171
Elevrådsarb (kl-råd)	85,5	57	71,25	71	0	0
Fr-språk				227	222	222
Utdanningsvalg				113	110	110
SUM TRE ÅR	2565	2565	2565	2566	2622	2622

Timetall i ungdomsskolen vist grafisk:

Når valgfag (V'en) kommer inn igjen i 2013 er det med tallkarakter, og språkfagene (rød strek) har kommet inn, også med tallkarakter. Orange er utdanningsvalg. Elevrådsarbeid (grønt) er borte.